

Iz pedagoške teorije i prakse

UDK: 373.3(497.543 Gola)

Stručni rad

Tereza Salajpal

Škola - ljepotica Prekodravlja Pogled na nedavnu prošlost škole u Goli

Mi smo u spoznaji bilo koje istine toliko vezani svojim psihičkim predodžbama da ne možemo prodrijeti u bit stvari koje nisu dio nas samih.

Sva naša spoznaja uvjetovana je psihom koja je jedino neposredna i stoga nadmoćno stvarna.

Carl G. Jung

Ključne riječi: izgradnja škole, značenje prostora, indoktrinacija, Titova smrt

1. Uvod

Prilog govori o izgradnji školske zgrade u Goli u vrijeme radničkog samoupravljanja te utjecaju društveno-političkih činitelja na ostvarivanje cilja. Stejeće se uvid u namirivanje materijalnih sredstava za izgradnju škole, što je u velikoj ovisnosti o društveno-političkoj klimi, razumijevanju politički podobnih pojedinaca sklonih projektu. Osvrće se na dominaciju stroja, koji poput pisma i sata oblikuje osobnost te utječe na strukturu i funkcioniranje školskog

sustava. Prikazano je značenje doživljaja i simboličke prostora u gradnji objekata i sustavu poučavanja. Osvijetljena je indoktrinacija materijalističko-ateističkim svjetonazorom, koja se provlači kroz sve pore odgojno-obrazovnog procesa, zrcali u proslavama državnih praznika i simboličkim obreda (primanje u pionire i omladince, Titova štafeta). Opisane su reakcije organizacija i masa na smrt vođe Tita - uslađene s dogmom i duhom vremena. Rad je temeljen na zapisima Školskih spomenica i osvrtima u tisku.

1.Slika nove škole - Ljepotice Prekodravlja - otvorena 1979. (vl. Josipa Kičinbaći)

2. Što govori školska Spomenica Gola(1975. - 1979)

U zapisima *Spomenica* težište je na poimeničnom popisu nastavnika, dok su podatci o učenicima i ustroju rada škole oskudni, manjkavi, neusklađeni i neujednačeni. To je otežalo sistematizaciju dostupnih podataka, prikazanih u tabelama (u tekstu su izostavljeni). *Spomenica* vrlo malo govori o suštini i tijeku odgojno-obrazovnog procesa dok se puno pažnje posvećuje izvanškolskim aktivnostima.

Saznajemo: u travnju 1975. na raspisan natječaj za direktora škole primljen je Petrić Zlatan, nastavnik fizike i tehničkog odgoja. Počeo je raditi 3. svibnja, 1975. *svjestan ukazanog mu povjerenja na veoma odgovornoj dužnosti*. Zatiče područne škole bez fasade, neobojene stolarije, bez vode - koriste čučavce. U centralnoj školi Gola prostor je zapušten i pretijesan za broj učenika (4 učionice), stoga se nastava odvija i u iznajmljenom prostoru 18m² Društvenog doma. Nije zadovoljen *ni minimum higijenskih uvjeta*, nema tekuće vode, podovi su truli, zidovi prljavi, školski namještaj istrošen, koriste se zapušteni poljski nužnici. Nedostaju osnovna nastavna sredstva i pomagala.

Spomenica izvještava o izvanškolskim aktivnostima; svakogodišnjim javnim nastupima učenika; obilježavanju značajnih datuma iz NOB-a, Danu Republike, JNA, Dječjim radostima, Danu žena i Danu škole te Danu mladosti s nošenjem Titove štafete diljem zemlje.

Saznajemo o polaganju kamena temeljca (lipanj 1975.) za gradnju zgrade Milicije, Mjesnog ureda, Zdravstvene stanice i prigodnoj svečanosti uz prisustvo društveno-politički značajnih ličnosti općine i republike po uzusima onog vremena. Spominje se značaj Poljoprivredne zadruge i njenog politički utjecajnog direktora M. Milankovića za razvoj kraja; održani izbori za delegate Vijeća mjesnih zajednica i Vijeća udruženog rada te referendum za samodopriнос (5 %) dohodka u trajanju od tri godine, za gradnju škole u Goli.

Za Dan Republike puštena je u promet nova asfaltirana cesta – Botovo – Gola – Ždala, od značenja za rad škola Prekodravlja.

Uz financijsku pomoć SIZ-a odgoja i osnovnog obrazovanja Općine Koprivnica u centralnoj školi uvedena je tekuća voda, u hodniku škole montiran kiosk za rad školske mlječne kuhinje i prodavaonica učeničkog pribora, izgrađena je nova drvarnica. Dovršene su fasade,

2. Slika stare škole iz 1896. G. (prenamijenjena u galeriju) – (vl. Josipa Kičinbaći)

obojena stolarija, uvedena tekuća voda i uređen sanitarni čvor u podružnim školama u Otočki i Novački.

U jesen 1975. počela se pribavljati dokumentacija za izgradnju nove škole; SIZ Općine Koprivnica osigurao je 250 000 din za projektnu dokumentaciju. Radnički savjet škole u proljeće 1976. donosi odluku o osnivanju odbora za rukovođenje izgradnjom škole. Odabrani članovi odbora su prosvjetno-politički djelatnici općine i mjesta, s predsjednikom Pali Franjom, tajnikom, i direktorom škole Petrić Zlatanom.

Na sastanku odbora za izgradnju škole održanom 1. listopada 1976. dogovoren je plan za prikupljanje financijskih sredstava i projektnu dokumentaciju. Tijekom godine odbor

se bavio razmatranjem i donošenjem odluka u vezi idejnog projekta, lokacije školske zgrade, ispitivanjem terena, planiranjem dinamike gradnje i financijske konstrukcije. Sve je uspješno dogovoreno osim lokacije zgrade, što je povjerenjeno posebnoj komisiji koju su sačinjavali članovi odbora za gradnju i predstavnici sela.

Predložena je gradnja škole na mjestu prve škole u Goli iz 1830. dok su mještani i slikar Večenaj-Tišlarov smatrali boljim izborom zamjenu zemljišta škole za zemljište župnog ureda. Nakon *višemjesečne grčevite borbe oko smještaja* škole odlučena je da se nova škola gradi na mjestu škole iz 1830. g. U planiranju veličine školske zgrade, pokušao se postići sporazum sa SIZ-om odgoja i osnovnog obrazovanja Općine Đurđevac. Predložena je gradnja škole zajedničkim sredstvima SIZ-ova Koprivnice i Đurđevca i funkcionalno ujedinjenje škola Ždale i Repaša sa školom Gola. *Nije bilo moguće pokrenuti općinske granice i objediniti školstvo na području Prekodravlja koje svi smatraju geografskom, etničkom i ekonomskom cjelinom*, komentira kroničar. Prijedlog nije prihvaćen od nadležnih u Đurđevcu kao i mještana Ždale. Naručena je projektna dokumentacija od *Tehnike iz Zagreba* – troškovi su iznosili su 495.000 din. Idejno rješenje i arhitektonski dio izveo je ing. Bolto Ranilović.

Poljoprivredna zadruga, nosilac razvoja Prekodravlja, namjeravala je otkupiti zgradu stare škole za industrijski pogon. Tom prijedlogu usprotivila se grupa mještana sa slikarom I. Večenajom. Predložili su preuređenje zgrade stare škole u galeriju kao idealno rješenje, stoga prijedlog otkupa nije prihvaćen.

Tijekom jeseni 1977. odbor za gradnju škole, rješava ponude izvođača i povjerava izgrad-

3. Slika prve zidane školske zgrade u Goli iz 1830. (učiteljski stanovi) – (vl. Zvonimir Istvan)

nju škole poduzeću RAD iz Virovitice. Nadzor nad gradnjom preuzela je *Tehnika - Zagrebački projektni biro*; voditelj nadzora bio je ing. B. Ranilović koji je projektirao školu. Radovi su započeli 6. veljače 1978. Kako je proljetno vrijeme bilo naklonjeno izvođačima radova, do ljeta je završen veći dio građevinskih radova. Pri završetku gradnje nastaje spor oko ulaza u školu između direktora škole s I. Večenajem i članovima Savjeta mjesne zajednice. Projektirana su dva ulaza: jedan iz Dravske ulice, a drugi sa strane spomenika u parku. Članovi savjeta MZ zaustavili su radove tražeći da se prilaz iz Dravske ul. pomakne dalje od međe parka. Gradnju pločnika od spomenika do ulaza u školu uvjetovali su podizanjem visoke ograde između parka i škole zbog zaštite parka. Stvoren je *politički problem* - uslijedile su komisije, inspekcije, sastanci, polemike. Direktor škole naređuje izvođačima radova da nastave izgradnju prema projektu, pomalo ogorčen stavovima mještana.

Nastavljanjem gradnje školska zgrada prima svoj moderni izgled zaokružen završnim obrtničkim radovima u studenom. Postupno

je stizao školski namještaj i oprema koju suporučili Jadran TMN i *Zavod za školsku opremu* iz Zagreba. Montiranjem namještaja i školske opreme nova je škola osposobljena za rad do zimskih praznika. Škola je izgrađena u roku jedne godine. Dobio se prostor za slobodne aktivnosti, čiste, svijetle i tople učionice, prostor za tajništvo i administrativne poslove, opremljena je didaktičkim materijalom, što će u novim boljim uvjetima olakšati rad nastavnika. Tu je i moderna kuhinja i veliki prostor za podjelu hrane za poboljšanje prehrane djece i prevenciju zdravlja. Izgrađeni su prilazni pločnici. Čišćenje zgrade i uređenje okoliša (sadnja cvijeća, trave i ukrasnog grmlja) obavili su zaposlenici škole, učenici i njihovi roditelji. Direktor izražava radost i oduševljenje novim školskim prostorom i ostvarenjem zacrtanog cilja – obilježenog proslavom otvorenja škole - zakazanom za 10. veljače 1979. godine.

Spomenica podsjeća na proteklo razdoblje. Unatoč otežalim uvjetima rada, nedostatku prostora, manjku nastavnih sredstava i pomagala te nedostatku i stalnoj izmjeni stručnog kadra, rad škole organiziran je u okviru postojećih mogućnosti. Razredni učitelji primorani su raditi na dva radna mjesta jer se natječaji nisu popunjavali. Iako sve navedeno otežava ukupno postignuće u odgojno-obrazovnom radu, zalaganjem nastavnika i učitelja ostvareni su programski zadatci sa zadovoljavajućim uspjehom.

Saznajemo da je formirana je četa izviđača i nabavljena osnovna oprema za rad. Tijekom zimskih praznika održavani su tečajevi za zaposlenike. Učenici su se natjecali iz Prve pomoći izvan Gole.

2. 1. Zabilježeno u tisku

Zbivanja oko izgradnje škole u Goli popraćena su u lokalnim i školskim novinama.

Školske novine od 29. listopada 1976. donose članak *Škola koja prkosi propisima*. U članku prof. B. Jelušić piše o teškim uvjetima rada u školi Gola, čiji nedostatan i zapušten prostor nije primjeren broju učenika i zahtjevima odgojno-obrazovnog procesa. Stoga djelatnici škole nastoje isposlovati gradnju nove školske zgrade.

Glas Podravine od 29. listopada 1976. donosi članak *Škola koja prkosi propisima* - iz kojeg saznajemo o neophodnoj potrebi rješavanja školskog prostora u školi Gola. Izgradnja škole uračunata je u srednjoročni plan razvoja koprivničke općine - osigurana sredstva za gradnju uz trogodišnji samodoprinos mještana Gole koji istječe. Škola radi u dvije smjene, nedostaju kabineti, praktikum, specijalizirane učionice, prostor za tjelesni odgoj te prostor za rad učeničkih društava. Suvremena sredstva nastave nije moguće koristiti, izvještava N.N. novinar.

3. Što govori nova školska spomenica iz 1979.

S novom školom prosvjetni savjetnik ustrojava novu Spomenicu kao znak prijelomnog trenutka u povijesti školstva Prekodravlja.

Zapis o svečanosti otvorenja nove škole

Spomenica donosi kratki osvrt o izgradnji nove školske zgrade od njezinih početaka 1976.,

prikupljanju dokumentacije i materijalnih sredstava za njenu izgradnju. Zahvaljujući razumijevanju mještana i šire društveno-političke zajednice, škola na koju su ponosni investitori, izvođači i korisnici izgrađena je u kratkom roku. Oduševljenje školom ljepoticom, uz opis njezina izgleda, ne skriva kroničar i donosi bilješku o rastanku djece sa starom školom, oslikanu u pjesmi učenice A. Bartolović *Stara škola/ ostala je žalosna/ za nestašnim stanarima/ kak gnjezdo/ za malemi ftiči*. Pjesma je objavljena u izašlom listu *Jognjec*, o čemu je dan i osvrt u lokalnim glasilima.

O proslavi otvorenja nove škole 10. veljače 1979. nalazimo zapis u duhu onog vremena: *Otvorenje nove škole radna je pobjeda i značajan doprinos socijalističkom odgoju i obrazovanju mlade generacije*. Na prigodnoj svečanoj akademiji bilo je puno pohvala zaslužnima uz opće oduševljenje djece, nastavnika i mještana.

Saznajemo također o neskrivenom entuzijazmu zaposlenika škole, u novoj školi vidjeli su mogućnost unaprjeđenja nastavnog procesa, lakše ostvarenje povjerenih im ciljeva i zadataka. Sličan zanos i iskazivanje zadovoljstva školskim prostorom zapazio se kod učenika i njihovih roditelja.

Prigodnom svečanosti i akademijom proslavljeno je otvorenje nove škole, što se događa *jednom u sto godina života mjesta*. Na svečanoj akademiji bilo je poletno i raspjevano - publika je, zadovoljna programom, pozdravila izvođače. Po njezinom završetku uzvanici, nastavnici i učenici razgledali su novi školski prostor. U *Spomenici* je priložen niz fotografija sa svečanosti otvaranja škole, uglednih uzvanika, prosvjetno-političkih radnika, izvođača radova, bivših i

sadašnjih zaposlenika škole, Aktiva žena Gole, itd. Zabilježena je posebna zahvalnost prof. Marijanu Horvatu, tajniku SIZ-a odgoja i osnovnog obrazovanja Općine Koprivnica, za veliki doprinos i zalaganje u izgradnju škole. Priznanje za rad i zalaganje iskazano mu je i uručivanjem diplome-plakete.

Zapis o novim događanjima u 1979. – 1980.

Rad u novoj zgradi škole počeo je 12. veljače 1979. Optimalni uvjeti rada omogućuju postizanje boljih odgojno-obrazovnih rezultata. U proljeće je krenula akcija uređenja parka, sadnja ukrasnog grmlja, niske zimzelene ograde i cvijeća te postavljanja klupa.

I nadalje se provlače kadrovski problemi, odlasci i dolasci nastavnika, smjena tajnice.

Kroničar nas izvještava o izvanškolskim aktivnostima. Svečana akademija s kulturno-umjetničkim programom prigodom otvaranja škole, proslava Dana škole i podjela nagrada za rad, prigodna *Izložba učeničkih radova*, izdavanje prvog broja školskog lista *Jognjec*, prvijenca učenika Prekodravlja s prozrim, poetskim i likovnim radovima.

U čast Dana borca i partijskog jubileja otvorena je *izložba naivnih slikara Prekodravlja - Golski izvorni krug*, od 4. do 15. srpnja 1979. u Športskoj dvorani škole Gola, koju je otvorio direktor škole Zlatan Petrić. U Prekodravlju stvara oko 30 slikara i kipara, pa je Gola uz Hlebine i Molve jedan od značajnih centara naive okupljenih oko Ivana Večenaja. Stoga se javlja potreba osiguranja stalnog postava galerije.

Spomenica nas izvještava: završni račun nije

izrađen kako valja zbog pomanjkanja odgovornosti računovođe. Došla je inspekcija SDK i podignuta tužba Privrednom sudu. *Slijedile su kazne, sumnje, klevete, osude u najpodlijim oblicima, s ogorčenjem zapisuje direktor i nastavlja, imenovan sam za v.d. direktora, dok se putem inspekcije ne utvrdi jesam li ili nisam opljačkao društvena sredstva...* Događanje se odrazilo na osobnost direktora (nastavnika tehničkog odgoja i fizike), njegovu funkciju i međusobne odnose.

Inspekcija SDK iz Koprivnice završila je kontrolu troškova gradnje škole i utvrdila da nije bilo otuđivanja društvenih sredstava već se radilo o neurednom knjigovodstvu. Stoga su političke organizacije podržale njegov reizbor za direktora škole, međutim, glasovanjem školskog Savjeta nije izabran, te je funkciju v.d. direktora preuzeo Slivar Vlado, koji je nakon raspisanog natječaja preuzeo ulogu direktora.

U travnju je organizirano općinsko natjecanje pod nazivom *Nauka mladima*.

Za Dan škole upriličeno je natjecanje učenika, svečanost primanja učenika osmih razreda u Savez socijalističke omladine. Podijeljene su nagrade radnicima za višegodišnji rad. Upriličena je *izložba učeničkih radova i izdan list Jognjec*.

Za Dan borca 4. srpnja organizirano je svečano puštanje u rad tvornice za preradu plastike, podignute izvan Gole.

U veljači 1980. donesen je novi zakon o odgoju i osnovnom obrazovanju o kojem su vođene mnoge rasprave, obzirom na nepovoljne materijalne mogućnosti za njegovu primjenu.

Od aktivnosti škole ističu se svečani prijem učenika u Savez pionira, proslava Djeda Mraza s mjesnim aktivom žena s priloženim fotografijama u spomenici.

Događanja na kraju desetljeća i smrt druga Tita

Srednjoročnim planom predviđena je integracija škole Gola u sustav OŠ Drnje zbog pozdanijeg obavljanja administrativno-financijskih poslova, te potrebe pedagoško-psihološke službe na svim školama toga područja. Razlozi integracije su poteškoće u organizaciji razredne i predmetne nastave stručnim kadrom. Pojedine predmete predaju učitelji razredne nastave koji nisu za to obrazovani. Godinama nedostaju nastavnici iz stranih jezika, matematike, povijesti, glazbenog i likovnog odgoja. Otežana je i organizacija rada učitelja, rade na dvije škole i u kombiniranim odjeljenjima s dva do tri razreda.

Cilj je bio podići obrazovni rad na višu razinu boljom organizacijom raspoloživog kadra u skladu s donesenim novim zakonom o odgoju i osnovnom obrazovanju, a imajući u vidu materijalne mogućnosti škola. *Spomenica* izvještava o napetim odnosima među nastavnicima zbog najavljenih promjena povezanih s integracijom škole Gola s osmogodišnjom školom Drnje.

U navedeno razdoblje pada smrt druga Tita, obilježena zapisom u *Spomenici* od 4. svibnja 1980. - dana smrti druga Tita - za kojim tuguje cijeli svijet. Priložene su fotografije druga Tita sa zasjedanja AVNOJ-a u Bihaću, popraćena političko-propagandnim tekstom iz novina. Priloženi su sadržaji telegrama: radnika, učenika i stanovnika Prekodravlja s komemorativnih skupova, naslovljeni predsjedništvima: CK SKJ, SFRJ, SSSFRJ, predsjedniku CK SKJ te obitelji Josipa Broza Tita - pioniri škole. S komemorativne sjednice općine poslani su telegrami sućuti. Sadržaji telegrama sućuti kao i prilozi iz

Večernjeg lista sabrani su i priloženi u *Spomenici*. Priloženi niz slika oproštaja od druga Tita u Zagrebu (*Večernji list*, 6.05.1980.), članak *Graditelj nove Jugoslavije* i slike s TV programa povodom smrti i žalovanja za drugom Titom.

U *Spomenici* nalazimo zapisano: **4. maj 1980. g. najtužniji je dan naših naroda. Tuga je u srcima svih Jugoslovena – umro je Josip Broz Tito; borac za mir, najveći vođa naših naroda, koji je među njima utkao bratstvo i jedinstvo. Tuga je na svakom koraku.**

U telegramu porodici J. Broza Tita pioniri škole pišu: *Oči su nam pune suza zbog smrti voljenog Tita. Ne možemo, a da ne kažemo, jedno veliko hvala, za ono što je učinio za sve ljude, a posebno za nas mlade, koji ćemo vjerno slijediti njegov put.*

Telegram Predsjedništvu SFRJ piše: *U svemu što je Jugoslavija danas, što razvijamo i što smo odlučili svim silama braniti, nalazi se Titovo djelo. Njegovom smrću izgubili smo borca za najplemenitije ideale, neimara mira, marksističku misao svog predvodnika - radni ljudi Prekodravlja – radnici Poljoprivredne zadruge Gola.*

Povodom smrti druga Tita škola je organizirala redovito praćenje TV programa učenika svih razreda. To je ponovljeno na godišnjicu smrti Tita. prvi satovi nastave posvećeni su radu i životu druga Tita.

3.2. Zapis u tisku u proteklom vremenu 1979.

Školske novine iz ožujka 1979. donose prilog *Radost stanovnika Prekodravlja* u kojem se prof. Božica Jelušić osvrće na svečanost otvorenja škole: *Saki sto let, nove generacije dobiju školu-ljepoticu, školu snova.* Opisuje hod od

potleušice - hrvatske i njemačke škole, škole od cigle iz 1830., stamenu staru školu iz 1896., sve iz vremena Austro-Ugarske Monarhije do nove škole-ljepotice. Navodi sve organizacije i institucije koje su materijalnim sredstvima omogućile izgradnju moderne škole s pridruženim dječjim vrtićem.

Štampa je popratila otvorenje škole člancima *Otvorena je škola želja* i *Radost stanovnika Prekodravlja*, koji su priloženi u *Spomenici*, uz crteže i pjesmu djece.

Glas Podravine 16. veljače 1979. u članku *Otvorena je škola želja* izvještava o prigodnoj svečanosti i događanjima na otvorenju nove škole pod motom **Škola–život**. Ističe nazočnost općinskih i republičkih visokopozicioniranih funkcionera Pavla Gažija i Milana Cvitkovića, kojemu je dopalo simbolično presjecanje vrpce.

Zlatan Petrić izlagao je o razvoju školstva u Prekodravlju istakavši: *Škola spada u red najmodernijih i, opremljena je suvremenom opremom i učilima te će moći vršiti svoju obrazovnu i odgojnu funkciju.*

Predsjednik odbora za izgradnju škole M. Milanković iznio je detaljne podatke o veličini objekta (zauzima 1457m²), opremljenosti škole, ukupnim materijalnim sredstvima - 17 mil. dinara utrošenim na izgradnju škole. Naveo je poimence sve subjekte koji su namirili financijska sredstva - uključujući zajmodavce i samodoprinos, izrazivši zahvalnost svima na njihovu doprinosu. Učenici škole izveli su prigodni program.

Glas Podravine br. 29, 20. srpnja 1979. izvještava: *Na sjednici odbora za izgradnju škole, predsjednik Franjo Pobi, podnio je izvještaj o financijskim troškovima i zahvalio članovima odbora na radu i zalaganju. Predsjednik Mjesne organizacije*

SSRN Franjo Krapinec u ime društveno-političkih organizacija mjesta uručio je diplome - spomen plakete i priznanja osobama - koje su svojim utjecajem ili stvarnim radom doprinijele izgradnji škole.

Podravski list br. 29. iz srpnja 1979. donosi izvještaj o izlasku prvog broja lista *Jognjec* prigodom srpanjskih praznika i Dana škole. *Jognjec* na 36 stranica donosi prozu i stihove te likovne radove učenika škole, s ciljem razvoja likovnog i literarnog stvaralaštva učenika. *Stvaralački pokušaj učenika vrijedan je pažnje i izvan školskih vrata*, komentira autor članka. U realizaciji lista sudjelovali su: Božica Jelušić, Ivan Gregurec, Franjo Krapinec i I. Majcan. Objavljen je i *intervju sa slikarom Ivanom Večenajem –Tišlarovim.*

Glas Podravine br. 28. dana 13. srpnja 1979. donosi članak *Golski izvorni krug* prigodom izložbe slikara Prekodravlja, te 20. srpnja prilog o listu *Jognjec* s kritičnim osvrtom: *List pati od pretjeranog broja pjesničkih i proznih radova.* S druge strane, izlaženje lista smatra pozitivnim znakom širenja kulture jezika u našim školama.

Glas Podravine god. IX., str. 6., od 7. 03.1980., donosi osvrt na drugi broj školskog lista *Jognjec*. Autor komentira poučavanje hrvatskog jezika ex cathedra: *pijedestalni odnos u tumačenju hrvatskog jezika i izričaja na tom jeziku... i nastavlja: kulturu jezika i jezičnog izraza počeli smo njegovati i razvijati na najosjetljivijem mjestu u osnovnim školama.*

4. Rasprava

Spomenične zapise možemo iščitavati na više razina, iz različitih kuteva, u različitom vremenu, u onome nekad i ovome sada. Težište je ovog razmatranja na gradnji škole, značenju

Šk. god.	Broj učenika			Broj odjeljenja				Kombinirana odjeljenja			
	Uk.	Viši r.	Niži r.	Uk.	Viši r.	Niži r.	Gola	Gtl	Nvč	Otč	Gola
1975./76.	347	158	189	15	6	9	4	2	2	1	
1976./77.	337	155	182	17	8	9	4	2	2	1	
1977./78.	335	169	166	15	7	9	4	2	2	1	
1978./79.	321	191	130	15	8	7	3	2	1	1	1
1979./80.	317			15	8	7	3	2	1	1	1
1980./81.	292	180	112	15	8	7	3	2	1	1	1

Tablica 1. Ukupan broj učenika viših i nižih razreda, broj viših, nižih i kombiniranih odjeljenja po školama.

Šk. god.	Broj učenika					Odjeljenja				Zaposlenici		
	Uk.	Gola	Gtl	Nvč	Otč	Uk.	Viša	Niža	Kmbn.	Učit.	Nast.	Ost
1975./76.	347	88	41	31	29	15	6	9	5 (2,2,1)	9	7	
1976./77.	337	88	42	29	23	17	8	9	5 (2,2,1)	9	8	
1977./78.	335	80	39	29	18	15	7	8	5 (2,2,1)	8	9	
1978./79.	321	69	37	13	11	15	8	7	4 (2,1,1)	7	9	1
1979./80.	317					15	8	7	4 (2,1,1)	6	10	1
1980./81.	292	56	27	15	14	15	8	7	4 (2,1,1)	6	10	5

Tablica 2. Ukupan broj učenika, učenici nižih razreda po školama, odjeljenja i zaposlenici.

Pojašnjenje korištenih kratica u tabeli; Odj., Razred prvi, drugi, treći, četvrti (1,2,3,4 R.), Učenik; Učn, Učitelj; Učit, Nastavnik; Kombinirano odjeljenje: Kmbn, Odjeljenje: Nast, Školska godina: Šk.god., Ukupno: uk.

prostora i mreži odnosa povezanih s gradnjom objekta.

Izgradnja nove škole pada koncem sedmog desetljeća 20. st., u vrijeme radničkog samoupravljanja, vrijeme industrijske revolucije i dominacije stroja, s pratećim društvenim promjenama koje zahvaćaju i sustav školstva.

Zbog nedostatka materijalnih sredstava ne održavaju se školski objekti usprkos lošim higijenskim uvjetima (nedostatak vode, poljski zahodi i čučavci), nedostaju knjige, nastavna sredstva i pomagala. Nefunkcionalnost, zapuštenost i nedostatak prostora otežava rad i ostvarivanje školskog programa. Tako opisuje zatečeno stanje novoprimiteljni direktor škole, Zlatan Petrić. *Svjestan povjerene mu odgovornosti, želi opravdati ukazano mu povjerenje.* Uspijeva namiriti novac za dovršavanje fasada područnih škola, uvođenje tekuće vode, uređenje sanitarnih čvorava. Preinakom i prilagođavanjem prostora stare školske zgrade (19.st.) uz 4 predavaonice dobiva se fotolaboratorij, kiosk za dječje obroke i školske potrepštine. Manjak učionica rješava iznajmljenim prostorom 18m² u neposrednoj blizini škole. Zbog otežanog rada u skučenom

4. Slika Zadrugnog doma iz 1948. g. i stare općine desno (vl. Zvonimir Ištvan)

i nefunkcionalnom prostoru centralne škole prišlo se oživotvorenju izgradnje nove školske zgrade. U skladu s postojećim propisima оформljen je odbor za izgradnju škole, sastavljen od politički aktivnih osoba u školstvu i predstavnika lokalne samoupravne zajednice. Odbor je u nizu sastanaka raspravljao i donosio plan o financijskoj konstrukciji gradnje i njezinoj dinamici, pronalaženju izvora financijskih sredstava i njihovom prikupljanju, lokaciji školske zgrade i idejnom projektu iste. Zajednički jezik nikako se nije mogao naći o lokaciji nove škole. Vodile su se rasprave, razmatrali prijedlozi, sukobljavala mišljenja, da bi se formiralo posebno tijelo koje je donijelo konačno rješenje. Prihvaćen je prijedlog gradnje škole na mjestu školske zgrade iz 1830. g. (preuređene u učiteljske stanove).

Otežalom izboru prostora doprinijela je zorna slika oskvrnjenog centra mjesta izgradnjom Zadrugnog doma neposredno uz crkvu, čime je izmijenjen izgled centra sela, *centra svijeta*, i njegova simbolika. Izvorni izgled centra sela s tlocrtom u obliku križa, uklopljena u kvadrat - bio je biser sklada i simbolike duboko ukorijenjene u kolektivno nesvjesno puka. Krakove križa čine ukršteni putovi koji vode u najbliža mjesta Mađarske i mjesta Prekodravlja. Križ je utopljen u kvadrat - slobodnu površinu parka, na čijim su rubovima uz ulicu bili izgrađeni objekti: stara općina, župni dvor, pošta, banka, prva škola. U križištu krakova križa smještena je crkva kao simbol centra sela, *centra duhovnog života* žitelja, u konačnici centra bića i *simbola transcendentnog*. Taj sklad i njegovu simboliku potpuno je poremetila izgradnja Zadrugnog doma - simbola socijalističke izgradnje i nove vjere.

Nesuglasice oko izbora prostora i ulaza u zgradu imale su dijelom svoje izvorište u doživljaju prostora. Prvobitni prostor duboko je utkan u psihički život pojedinca, kao i tlo na kojem je rođen - majka zemlja i materinski jezik u kojem je stasao. Tu emocionalnu povezanost i privrženost rodnom tlu, prvobitnom prostoru, *ne doživljava došljak* te krivo iščitava postupke mještana. U tom kontekstu vidim i prijepore oko preuređenja zgrade stare škole u industrijski pogon, čemu su se suprostavljali viđeniji mještani i zagovarali preuređenje škole u galeriju, kao vrlo osmišljeno rješenje, što je i ostvareno.

Spomenični zapis o otvorenju *Škole želja ... na radost stanovnika Prekodravlja ... u radosnom danu koji se događa jednom u sto godina* - govori o klickanju radosti i oduševljenju novim svijetlim prostorom ravnatelja, zaposlenika, djece i njihovih roditelja. Napuštanje, pak, prostora stare škole obilježeno je tugom u dječjem srcu: *Stara škola / ostala je žalosna (...) kak gnjezdo / za malemi ftiči*. Navedeno ukazuje na veliki značaj prostora za psihički život i doživljaj svijeta, stoga je prostor, kao i vrijeme, od značenja u odgojno-obrazovnom procesu. Poznato je da skučen prostor s puno osoba mijenja ponašanje - pokreće agresiju.

Nesporazumi i prijepori kod donošenja odluka često izbijaju ne samo zbog borbe za utjecaj i moć, već i zbog drukčijih životnih stavova. Nisu zanemariva ni međusobna pogodovanja, po onoj narodnoj *ruka ruku mije, obraz obadvi je*, što se može iščitati iz prijepora oko namjene objekta stare škole u industrijski pogon. Tu ideju zagovarale su osobe tehničkog duha, zrcalne slike duha vremena, koji daje prednost stroju, živi za stroj i sa strojem, doživljava stroj kao nosi-

oca svekolikog napretka, dok u drugi plan stavlja *knjigu i kulturu*. To se preslikava i na školski sustav, u kojem se promiču prirodne i tehničke znanosti (predmeti).

Stroj je svojom snagom i moći, ukidanjem granica prostora i vremena, promijenio čovjekov doživljaj svijeta, zagospodrio njegovim životom i umom - poput sata, na što ukazuje Alan W. Watts (2002). Stroj mijenja čovjekov psihološki ustroj - cjelokupni život čovjeka i društva. *Tehnika utapa čovjeka u atmosferu hladnog metala (...). Mašina djeluje smrtonosno na emocionalni život čovjeka i podlaže ga ubrzanom vremenu (...). Vlast tehnike nad čovječjim životom znači njegovu pregaženost svijetom i procesima što se događaju u svijetu*, proročanstvo je velikog filozofa Nikolaja Berdjajeva (2000).

Škola svijetlog, modernog i reprezentativnog prostora od 1457m² s učionicama, kabineta, praktikumom i radionicama, tajništvom, zbornicom, sobom direktora izgrađena je za godinu dana. Opremljena je modernom didaktičkom opremom i namještajem. Moderna kuhinja s dnevnim boravkom - osigurava ishranu djece i brigu o njihovu zdravlju. U objekt je uklobljen i prostor dječjeg vrtića.

U *Spomenici* su navedeni svi izvori pribavljenih materijalnih sredstava za izgradnju škole, što je zahtijevalo domišljatost i zauzetnu okretnost. Pokušaj namirivanja sredstava od đurđevačkog SIZ-a obrazovanja, obrazlagan prijedlogom ujedinjenja škola Ždala i Repaša sa školom Gola, nije uspio. *Nisu se mogle pomaknuti općinske granice, da bi se prihvatio prijedlog objedinjenja školstva Prekodravlja*. Navedeno oslikava stare stavove i uhodane obrasce koji se prenose generacijama i teško mijenjaju. Od osnivanja mjesta,

škole i župe, Ždala i Repaš su pripadali pod ingerenciju općine Đurđevac s vrlo kratkotrajnim vezivanjem Ždale uz Golu. Taj stari obrazac prijanjanja uz stare veze, pojašnjava donošenje i pogrešnih odluka.

Za otvorenje novoizgrađene reprezentativne i moderne škole-ljepotice upriličena je velika svečanost, s prigodnom akademijom, govorima i presijecanjem vrpce, uz prisustvo uvaženih uzvanika, visokopozicioniranih osoba iz društveno-političkog života Republike, te lokalnih prosvjetno-političkih radnika koji su pridonijeli izgradnji škole. Opširne izvještaje o događanjima donijela su lokalna glasila. S vremenskim odmakom, uz svečanost, zaslužnima za gradnju škole podijelene su diplome-plakete s posebnom zahvalom prof. M. Horvatu za njegovo izuzetno zalaganje. Sve navedeno se odvijalo u skladu s uhodanim obrascima kolektivnih običaja i ponašanja.

Radost ostvarena cilja poremećena je stvorenim političkim problemom: financijskom kontrolom SDK i, tužbom Privrednom sudu zbog sumnje u moguću pronevjeru financijskih sredstava kod gradnje. Sumnje i okrivljavanje pretstavljali su veliko psihološko i moralno opterećenje za direktora škole. Na temelju nalaza SDK-a i sudskog spora utvrđeno je da nije bilo pronevjere sredstava. Ipak, osjećaj povrijeđenosti i gorčine, ostavio je trag u duši i *Spomenici*. Taj zapis zrcali duh onog vremena, koji se preslikava i na ovo naše vrijeme: bespoštedno okrivljavanje i traženje krivca za učinjene i neučinjene propuste. U šumi zakona i nepisanih pravila, poslovanja i pogodovanja, djelatnik uključen u sustav mora se snaći da bi prebrodio sve prepreke i postigao zacrtani cilj. Zakonom, pak, određeno

i uobičajeno delegiranje odgovornosti na grupu (odbori, savjeti) za donošenje bitnih odluka, rasplinuje odgovornost: *Svi su odgovorni i nitko nije odgovoran!* Kako je u temelju sustava sumnjičenje i sveopće nepovjerenje te premisa, *ne treba se držati zakona ko pijan plota*, budi se *Demon okrivljavanja* uz navadu traženja krivca i istjerivanja žrtvenog jarca u pustinju. Okruženje brka i izjednačuje odgovornost (priznanje učinka ili utjecaja u određenoj situaciji) s pokušajem nametanja krivnje, dakle, s nametnutom odgovornosti, kada se samo traži pogriješka i optužuje, kako to pojašnjava Jacques Salome (2008). Primjer: za loš uspjeh XY učenika, odgovoran je učitelj, po dužnosti).

Spomenica nam jasno govori o padu broja učenika (vidi tabele) - kao zorni krik pada nataliteta u Prekodravlju. Smanjen broj učenika mijenja način i dinamiku poučavanja; oblikuju se kombinirana odjeljenja sa po dva do tri razreda zajedno. Zapaža se porast broja predmetnih nastavnika, gotovo je izjednačen s brojem odjeljenja, i porast pomoćnog osoblja, otvaranjem dječjih kuhinja i širenjem školskog prostora, što predstavlja financijsko opterećenje za sustav školstva.

Tu je izložba naivnih umjetnika Prekodravlja *Golski izvorni krug*, upriličena za Dan borca u prostorima škole, s katalogom - priredila prof. Božica Jelušić - kao i ostvarenje književnog lista Jognjec te sudjelovanje učenika na natjecanjima *Nauka mladima*.

Pridavanje značaja tjelesnom odgoju i svim vidovima športa odraz je duha vremena i načina života. Premda sport pozitivno utječe na razvoj osobnosti i socijalizaciju djece, prekomjerno vrednovanje uspjeha, mjereno najmanjim jedi-

nicama vremena, ukazuje na viđenje i doživljavanje tijela nalik stroju.

U skladu sa suvremenim načinom života, strojem i brzinom, u školski sustav su ugrađeni pouka i natjecanja: *ponašanje u prometu i prvoj pomoći* uz predavanja o alkoholizmu.

Spomenica zrcali indoktrinaciju u odgojno-obrazovnom procesu, materijalističko-ateističke ideje i jugoslavenstvo, što se poput zlatne niti provlači kroz sve državne svetkovine, prigodne kulturno-umjetničke programe i obrede - primanja učenika u pionire i omladince na prijelazima odrastanja. Dinamiku prijelaza materijalističko-ateističkih ideja u dogmu i pobožanstvenje vođe iščitavamo iz simbolike obreda nošenja Titove štafete. Oživotvorenje navedenih ideja kao nove vjere zrcali i potvrđuje smrt druga Tita; doživljavanje pojedinaca, grupa i masa opisanih u *Spomenici*. Iščitavamo opčinjenost ljudi idejom jugoslavenstva, bratstva i jedinstva te vođom - vodom koji postaje božanstvo. To nam osvještava novorođena sintagma: *I pošlje Tita Tito*, koja ukazuje na neumrlost vođe i njegova božanskog lika, vječnost ideja koje je propovijedao, nove vjere i nove dogme, kako navedene psihološke i sociološke procese, tumači Gustav le Bon (2004).

5. Zaključak

Gradnja novih školskih objekata i održavanje postojećih ovisi o nizu čimbenika: osobnosti i *podobnosti* ravnatelja škole, lokalnim strukturama vlasti, nizu organizacija i ustanova koje namiruju materijalna sredstva. Zakonske odredbe, prekomjerna i neučinkovita administracija, djelovanje niza odbora i komisija sa suprotstavljenim mišljenjima i interesima sputavaju do-

nošenje važnih odluka i usporavaju ostvarenje cilja. Ipak, zalaganjem pojedinaca ostvaruju se zacrtani ciljevi. U odgojno-obrazovnom procesu dominira indoktrinacija materijalističko-ateističkim idejama te se provlači poput zlatne niti kroz sve izvanškolske aktivnosti (državni praznici, proslave). Prelaženje navedenih ideja u dogmu – novu vjeru, s naglašenom ulogom vođe, zrcali smrt druga Tita, što se iščitava iz zapisa *Spomenice*.

Izvori

Spomenica Osmogodišnje škole Gola (od 1967. do 1979.).

Nova Spomenica Osmogodišnje škole Gola 1979. g.

Knjiga opaženih mana i nedostataka pedagoško - didaktičke naravi, Narodne škole Gola.

Izvjestaji tiskovina

B. Jelušić: Škola koja prkosi propisima, 29. listopada 1976., Školske novine.

Škola koja prkosi propisima, 9. listopada 1976., Glas Podravine.

Otvorena je škola želja, 16. veljače, 1979., Glas Podravine.

Radost stanovnika Podravine, 16. veljače 1979., Glas Podravine.

Golski izvorni krug, 13. srpnja, 1979., Glas Podravine, br. 28.

Priznanja zaslužnim članovima, 20. srpnja 1979., Glas Podravine br. 29.

Jognjec-prvenac učenika Prekodravlja, 20. srpnja 1979., Glas Podravine, br.29.

Intervju sa slikarom Ivanom Večenajem – Tišlarovim, 29. srpnja 1979., Podravski list.

Bjelušić: Radost stanovnika Prekodravlja, ožujak 1979., Školske novine.

Neophodnost školskih listova, 7. 3. 1980., Glas Podravine, .IX., str. 6

Graditelj nove Jugoslavije, 6. svibnja 1980., Večernji list.

Fotografije:

1. Zgrada stare škole iz 1897. (vl. Josipa Kičinbaći)

2. Najstarija školska zgrada iz 1830. (vl. ing. Zvonimir Ištvan)

3. Nova školska zgrada iz 1979. (vl. Josipa Kičinbaći)

4. Zgrada stare općine i zadrugnog doma iz 1848. (vl. ing. Zvonimir Ištvan)

Literatura

Berdjajev, Nikolaj (2002). Duh i realnost, Zagreb, Kršćanska sadašnjost, str. 55.

le Bon, Gustav (2004), Psihologija naroda, gomila, revolucija, Zagreb, Golden marketing, str. 105 - 115, 210 – 225.

Chevalier J., Gheerbrant, A. (1983). Rječnik simbola. Zagreb: Matica Hrvatska.

Salomé, Jacques, (2008). Odvažno naći svoj put. Zagreb: Alfa.

Watts, Alan W. (2022). Mudrost nesigurnosti. Lasinja; Budilnik d.o.o., str 63.

Zahvala

Zahvaljujem se ravnateljici škole – mag. prim. educ. Violeti Pranjić na susretljivosti u korištenju izvora za ovaj rad, mag. hist. Josipi Kičinbaći na tehničkoj pomoći i fotografiji, ing. Zvonimiru Ištvanu na fotografijama priloženim u ovom članku.